

ANALIZA ZAKRESU PODMIOTOWEGO I PRZEDMIOTOWEGO WŁAŚCIWOŚCI PROCESOWEJ ŻANDARMERII WOJSKOWEJ W SPRAWACH PRZESTĘPSTW

Andrzej MASSALSKI¹

KOMENDA GŁÓWNA ŻANDARMERII WOJSKOWEJ

Streszczenie. Przedmiotem opracowania jest analiza przepisów Ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych pod kątem właściwości procesowej tej formacji w sprawach karnych. Stosowanie wyłącznie reguł wykładni gramatycznej jest niewystarczające do wywiedzenia z przepisów powyższej ustawy spójnego oraz odpowiadającego zadaniom ustawowym katalogu podmiotów i sytuacji, wobec których ŻW właściwa jest do podejmowania czynności określonych w Kodeksie postępowania karnego. Wobec powyższego niezbędne jest uzupełniające użycie wykładni celowościowej i systemowej. W artykule rozważono konieczny zakres stosowania tego rodzaju metod interpretacji do określenia jurysdykcji ŻW w kontekście jej znaczenia dla niezakłóconego funkcjonowania Sił Zbrojnych RP. Sformułowano ponadto pewne postulaty *de lege ferenda* mające na celu optymalizację ustawowego ujęcia właściwości procesowej ŻW.
Słowa kluczowe: Żandarmeria Wojskowa, właściwość, jednostka wojskowa.

Żandarmeria Wojskowa, wśród swoich rozległych zadań ustawowych, realizuje również działalność dochodzeniowo-śledczą, prowadząc dochodzenia i powierzone przez prokuratora śledztwa. Zestaw funkcji procesowych Żandarmerii Wojskowej (dalej: ŻW) składa się (wraz z działalnością prewencyjną, operacyjno-rozpoznawczą, a także ochronną) na zdolność do kompleksowego zabezpieczenia zespołu dóbr prawnie chronionych, powierzonych przez ustawodawcę pieczy tej formacji.

Zarówno wydzielenie przez ustawodawcę odpowiedniego zbioru dóbr chronionych, jak i trafne skorelowanie z nim zakresu uprawnień formacji pełniącej rolę policji wojskowej jest niezwykle istotne dla zapewnienia sprawnego funkcjonowania nowoczesnych sił zbrojnych.

W związku z nowelizacją procedury karnej, która weszła w życie 1 lipca 2015 r., wskutek zmiany art. 312 Kodeksu postępowania karnego, ŻW stała się właściwa

¹ Ppłk Andrzej Massalski jest starszym specjalistą Zarządu Dochodzeniowo-Śledczego Komendy Głównej Żandarmerii Wojskowej oraz doktorantem na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego w Instytucie Prawa Międzynarodowego.

do prowadzenia postępowań przygotowawczych w sprawach o przestępstwa zgodnie z jurysdykcją określoną w przepisach Ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (dalej: ustawa o ŻW)².

Na podstawie art. 3 powyższej ustawy ŻW wykonuje zadania należące do jej zakresu działania w Siłach Zbrojnych oraz jest właściwa wobec:

- 1) żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową;
- 2) żołnierzy niebędących w czynnej służbie wojskowej w czasie noszenia przez nich mundurów oraz odznak i oznak wojskowych;
- 3) pracowników zatrudnionych w jednostkach wojskowych:
 - a) w związku z ich zachowaniem się podczas pracy w tych jednostkach,
 - b) w związku z popełnieniem przez nich czynu zabronionego przez ustawę pod groźbą kary, wiążącego się z tym zatrudnieniem;
- 4) osób przebywających na terenach lub w obiektach jednostek wojskowych:
 - a) osób przebywających na terenach lub w obiektach placówek zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej;
 - b) osób stwarzających lub mogących stwarzać zagrożenie dla osoby ochranianej;
- 5) innych osób niż określone w pkt 1-4, podlegających orzecznictwu sądów wojskowych albo jeżeli wynika to z odrębnych przepisów;
- 6) osób niebędących żołnierzami, jeżeli współdziałają z osobami, o których mowa w pkt 1-5, w popełnieniu czynu zabronionego przez ustawę pod groźbą kary albo też jeżeli dokonują czynów zagrażających dyscyplinie wojskowej albo czynów przeciwko życiu lub zdrowiu żołnierza, albo mieniu wojskowemu;
- 7) żołnierzy sił zbrojnych państw obcych, przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, oraz członków ich personelu cywilnego, jeżeli pozostają w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, o ile umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, nie stanowi inaczej.

Jak zostanie wykazane w artykule, zastosowanie wyłącznie reguł wykładni gramatycznej jest – przy obecnym kształcie powyższych przepisów – w pewnych przypadkach niewystarczające do wywiedzenia z nich spójnego i w pełni funkcjonalnego katalogu podmiotów i sytuacji, wobec których ŻW właściwa jest do podejmowania czynności określonych w Kodeksie postępowania karnego.

By wyinterpretować z przepisu art. 3 ust. 2 ustawy o ŻW odpowiadający wymogom praktyki zespół norm, niezbędne jest uzupełniające użycie zasad wykładni celowościowej i systemowej. Należy jednak wyraźnie podkreślić prymat wykładni gramatycznej³.

² W celu zapoznania się z historią zmian legislacyjnych dotyczących właściwości ŻW i ich wpływem na kształt uprawnień procesowych tej formacji, *vide*: W. Kubica, A. Pietras, *Kompetencje procesowe Żandarmerii Wojskowej w świetle zmian legislacyjnych procedury karnej*, „Kwartalnik Policyjny”, nr 2/2015, s. 20.

³ Wyrok TK z dnia 28 czerwca 2000 r. (K.25/99).

Sąd Najwyższy w uchwale z 1 marca 2007 r. stwierdził „Wykładnia celowościowa i systemowa nie powinny negować jednoznacznego wyniku poprawnie dokonanej wykładni językowej i prowadzić do niedopuszczalnego wykreowania mocą orzeczenia sądowego pożądanej, ale niewyrażonej w przepisie normy prawnej”⁴. Dlatego też nie sama praktyczna potrzeba uzupełnienia wyników wykładni gramatycznej, ale brak możliwości ustalenia jednoznacznego, spójnego i kompletnego zestawu norm w wyniku jej dokonania implikują w odniesieniu do ustawy o ŻW konieczność sięgnięcia po inne dopuszczalne w takim przypadku metody.

Wykładnia systemowa oraz celowościowa mogą oczywiście mieć jedynie pomocniczy charakter, a reguła *in dubio pro reo* w przypadkach, gdy interpretacja przepisów jurysdykcyjnych mogłaby ewentualnie prowadzić do pogorszenia sytuacji osoby podejrzanej lub podejrzanego, powinna być bezwzględnie respektowana⁵. W tym też kontekście należy odczytywać tezy zawarte w niniejszym artykule, który w żadnym wypadku nie opisuje praktyki stosowania do przepisów ustawy o ŻW wykładni rozszerzającej ani też nie zawiera takich postulatów.

Celem artykułu jest m.in. analiza praktyki operatywnej wykładni przepisów, określających zakres właściwości procesowej ŻW, a w konsekwencji również Policji. W wyniku bowiem wydzielenia dla ŻW przez ustawodawcę pewnego obszaru jurysdykcji z zakresu właściwości Policji interpretacja ta wyznacza model efektywnego współdziałania tych formacji. Rozwiązanie takie, polegające na multiplikacji uprawnionych organów, wynika z potrzeby funkcjonowania – obok Policji – także wyspecjalizowanej formacji policji wojskowej, o klarownym zakresie kompetencji, precyzyjnie wkomponowanej w struktury i specyficzne wymagania systemu obrony narodowej.

Co więcej, praktyka interpretacyjna powinna również uwzględniać wymóg ograniczania wątpliwości prawnych podmiotów, w stosunku do których ŻW podejmuje czynności skorelowane z przymusem podporządkowania się organom władzy publicznej.

W końcowej części artykułu przedstawiono postulaty *de lege ferenda*, dotyczące optymalizacji określenia właściwości podmiotowo-przedmiotowej ŻW, poprzez zmianę części przepisów art. 3 ust. 2 ustawy o ŻW.

Podkreślenia wymaga, że problematyka interpretacji przepisów określających właściwość procesową ŻW nie doczekała się wyczerpującego opracowania w dostępnej literaturze przedmiotu⁶. Także przegląd komentarzy do art. 312 kpk prowadzi do wniosku, że specyfika właściwości ŻW nie została dotychczas zbadana przez doktrynę.

⁴ Uchwała SN z dnia 1.03.2007 r., III CZP 94/06.

⁵ P. Gensikowski, *O wykładni prawa karnego. Wykładnia prawa i inne problemy filozofii prawa*, Toruń 2005, s. 9.

⁶ *Vide* trafny propedeutyczny artykuł: L. Rusoń, *Nowe uprawnienia*, „Przegląd Sił Zbrojnych” nr 1/2015, s. 90-93, jak również: M. Siewiert, *Nowelizacja artykułu 312 Kodeksu postępowania karnego*, „Kwartalnik Policyjny” nr 2/2015, s. 26.

Barbara Skowron w komentarzu do art. 312 kpk wskazuje, że uprawnienia procesowe wymienionych w tym przepisie organów⁷ obejmują wyłącznie ściganie przestępstw określonych w regulujących je ustawach kompetencyjnych, w tym między innymi w art. 4 ust. 1 pkt 4 i 5 ustawy o ŻW. B. Skowron zwraca uwagę, że wymienione akty prawne wyznaczają zakres tychże uprawnień. Mogą one zatem realizować zadania Policji tylko w tych obszarach, które zostały im wprost powierzone przez regulujące je ustawy⁸. Na to zasadnicze ograniczenie jurysdykcji innych niż Policja organów ścigania uwagę zwracają także inni autorzy⁹.

Michał Kurowski podkreśla, że komentowany przez niego artykuł 312 kpk znajduje zastosowanie zarówno w dochodzeniu, jak i w śledztwie, które może być powierzone m.in. ŻW. Odnosząc się bezpośrednio do jurysdykcji ŻW, autor stwierdza jedynie, że ustawodawca umieścił w przepisie art. 312 Żandarmerię Wojskową „jako podmiot uprawniony tak jak inne powyżej wymienione”, nie różnicując sposobów określenia w ustawach kompetencyjnych właściwości procesowej poszczególnych organów ścigania¹⁰.

Sławomir Steinborn stwierdza jedynie, że uprawnienia Policji przysługują również między innymi Żandarmerii Wojskowej działającej na podstawie przepisów ustawy o ŻW¹¹.

Ryszard Stefański wskazuje podobnie na „uprawnienia ograniczone” innych organów właściwych do prowadzenia śledztwa tylko w zakresie ich kompetencji, które określają ustawy regulujące działalność tych organów¹².

Jan Grajewski, nie odnosząc się bezpośrednio do jurysdykcji ŻW, stwierdza jednak, że uprawnienia policyjne są precyzyjnie określone w ustawach kompetencyjnych poszczególnych organów, z których ściśle wynika zakres ich jurysdykcji¹³.

Nie polemizując z powyższą tezą w odniesieniu do pozostałych organów wymienionych w art. 312 kpk, należy jednak stwierdzić, że na gruncie ustawy o ŻW zagadnienie to wymaga dokładniejszego zbadania z uwagi na sygnalizowane wyżej trudności interpretacyjne.

Właściwość procesowa ŻW w sprawach przestępstw do 30 czerwca 2015 r. była powiązana ściśle z właściwością sądów wojskowych¹⁴. W wyniku nowelizacji przepisu art. 312 pkt 1 kpk jurysdykcja ŻW została ukształtowana (podobnie jak w przy-

⁷ Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Krajowa Administracja Skarbowa, Straż Graniczna oraz ŻW.

⁸ B. Skowron [w:] K. Dudka (red.), M. Janicz, C. Kulesza, J. Matras, H. Paluszkiwicz, B. Skowron, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, LEX, nr 10800 [dostęp: 7.01.2019].

⁹ P. Hofmański (red.), E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego*, t. 2, 2011, s. 121.

¹⁰ M. Kurowski [w:] D. Święcicki (red.), B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, tom I, wyd. IV, LEX, nr 10759 [dostęp: 7.01.2019].

¹¹ S. Steinborn (red.), J. Grajewski, P. Rogoziński, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów*, LEX/el., 2016, nr 10300 [dostęp: 7.01.2019].

¹² R. Stefański, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do przepisów o postępowaniu przygotowawczym*, LEX/el., 2003, nr 8295 [dostęp: 7.01.2019].

¹³ J. Grajewski [w:] J. Grajewski, L. Paprzycki, S. Steinborn, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, T. 1, Warszawa 2013, s. 931.

¹⁴ Na podstawie nieobowiązującego już art. 663 kpk uprawnienia i obowiązki procesowe Policji dotyczyły ŻW w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych.

padku innych formacji o uprawnieniach dochodzeniowo-śledczych i operacyjno-rozpoznawczych) poprzez odesłanie do zakresu ich właściwości, czyli do odpowiednich przepisów obowiązujących obecnie ustaw, w tym w szczególności:

- Ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej;
- Ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu;
- Ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej;
- Ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym;
- Ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych.

Zmiana ta przełamała w istotnym stopniu¹⁵ panujący uprzednio dualistyczny (i niespójny) model właściwości ŻW, który powodował fragmentację zadań i uprawnień tej formacji. Dualizm ten polegał na odmiennym zakresie właściwości prewencyjnej i operacyjno-rozpoznawczej ŻW (określonej w art. 3 ust. 2 ustawy o ŻW) i jej właściwości procesowej (określonej w art. 663 kpk w zw. art. 647 kpk i 648 kpk). O negatywnym wpływie fragmentacji właściwości ŻW m.in. na możliwość efektywnego kształtowania dyscypliny wojskowej najpełniej i najdobitniej pisze R. Jędrzychowski¹⁶.

Obecne znacznie trafniejsze rozwiązanie rodzi jednak pewne nowe trudności, wynikające z konstrukcji niektórych punktów katalogu zawartego w art. 3 ust. 2 ustawy o ŻW, a także związane z interpretacją pojęć użytych we wskazanym wyżej przepisie, w szczególności zaś pojęcia „jednostka wojskowa”.

Należy podkreślić, że w związku z poleceniem Prokuratora Krajowego z 16 października 2017 r. w sprawie przejęcia wszystkich spraw karnych dotyczących poszczególnych kategorii osób wskazanych w art. 3 ust. 2 ustawy o ŻW przez wydziały i działy do spraw wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury, interpretacja powyższych przepisów zyskała znaczenie praktyczne także z punktu widzenia działalności organów wymiaru sprawiedliwości¹⁷.

W związku z powyższym wzrosło znaczenie praktyki interpretacyjnej i powstałych na tym gruncie wątpliwości, które pojawiły się (i zostały w znacznym stopniu przewyżnione) w okresie wdrażania znowelizowanego przepisu art. 312 kpk w działalności służbowej ŻW, ale także przejawiały się później, na etapie sądowej oceny decyzji prokuratora. W dalszej części artykułu omówiona zostanie istota tych wątpliwości i rozważona trafność zaprezentowanego przez sąd stanowiska.

Przepisy, które obecnie wyznaczają ramy właściwości procesowej ŻW, stanowią o tyle skomplikowaną konstrukcję prawną, że struktura poszczególnych punktów art. 3 ust. 2 ustawy o ŻW, stanowiących łącznie o zakresie podmiotowo-

¹⁵ Nie w pełni, albowiem dualistyczny model jurysdykcji wobec żołnierzy nadal obowiązuje w zakresie wykroczeń.

¹⁶ R. Jędrzychowski, *Znaczenie właściwości Żandarmerii Wojskowej dla funkcjonowania polityki dyscyplinarnej sił zbrojnych oraz wojskowego wymiaru sprawiedliwości*, „Obronność. Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej”, nr 4/2012, s. 56-64.

¹⁷ Zgodnie z art. 3 § 3 Ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. prawo o prokuraturze prokuratorzy do spraw wojskowych wykonują również zadania w sprawach nienależących do właściwości sądów wojskowych.

-przedmiotowym jurysdykcji ŻW, jest niejednorodna i została ukształtowana w oparciu o różne kryteria wyróżniające, poprzez wskazanie kilku klas podmiotów, okresów, jak również zachowań¹⁸.

Jest to podyktowane koniecznością uzupełniania się właściwości ŻW z szerokim zakresem jej zadań, określonych w art. 4 ustawy o ŻW. To spektrum zadań praktycznie wyklucza możliwość ukształtowania właściwości ŻW wyłącznie w oparciu o kryterium podmiotowe lub dotyczące wybranych kategorii przestępstw. Należy bowiem podkreślić, że właściwość określona w artykule 3 ustawy o ŻW nie odnosi się jedynie do ścigania sprawców przestępstw, ale wyznacza zbiór sytuacji i osób, wobec których żołnierze ŻW wykonują także inne zadania, określone w art. 4 ustawy o ŻW.

Przyjęcie wyłącznie kryterium podmiotowego (lub kryterium opartego na właściwości do ścigania sprawców określonych kategorii czynów zabronionych) nie zabezpieczyłoby możliwości wykonywania pełnego zestawu zadań ŻW także z uwagi na konieczność objęcia właściwością Żandarmerii – w pewnych przypadkach – osób cywilnych, niezwiązanych zawodowo z siłami zbrojnymi, a także pewnych fragmentów życia społecznego, pozornie tylko odległych od spraw wojskowych, a faktycznie istotnych z punktu widzenia dyscypliny wojskowej i innych wartości prawnie chronionych, które ustawodawca objął zakresem działalności ŻW¹⁹.

Wśród przepisów art. 3 ust. 2 ustawy o ŻW można zaproponować wyróżnienie następujących kategorii, zróżnicowanych pod względem kryteriów określenia właściwości.

I. Kategoria nr 1 – właściwość związana z cechą podmiotowo wyróżniającą

Kategoria ta obejmuje pkt 1, 3 i 7 omawianego artykułu ustawy o ŻW i dotyczy następujących grup podmiotów: żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową, pracowników zatrudnionych w jednostkach wojskowych, a także żołnierzy sił zbrojnych państw obcych, przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, oraz członków ich personelu cywilnego. Kategoria ta opiera się na kryterium przynależności osób do określonych grup, a także na pewnych kryteriach towarzyszących.

Należy zauważyć, że w odniesieniu do polskich żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową analizowany przepis bez wątplenia wskazuje na właściwość ŻW obejmującą pełny zakres zachowań tych osób. Przepis wyznacza uniwersalną właściwość ŻW w stosunku do kompletnego spektrum przestępstw popełnianych przez żołnierzy, którzy pełnią:

- zawodową służbę wojskową,
- zasadniczą służbę wojskową,
- służbę kandydacką,

¹⁸ A. Bator, W. Gromski, S. Kaźmierczyk, A. Kozak, Z. Pulka, *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyyczny*, Warszawa 2012, s. 128.

¹⁹ Jak np. środowiska związane z dystrybucją narkotyków, których proceder może zagrażać także dyscyplinie wojskowej oraz zdolności do wykonywania zadań przez żołnierzy.

- przeszkolenie wojskowe,
- ćwiczenia wojskowe,
- służbę przygotowawczą,
- okresową służbę wojskową,
- terytorialną służbę wojskową²⁰,
- służbę wojskową w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny²¹.

Analizując pkt 3 oraz 7 omawianego przepisu, należy natomiast zwrócić uwagę na kryterium zawężające w postaci konieczności ziszczenia się (obok cechy podmiotowej) także pewnej dodatkowej przesłanki przedmiotowej niezbędnej dla zaistnienia właściwości ŻW.

W odniesieniu do pracowników zatrudnionych w jednostkach wojskowych przesłankę taką stanowi wprowadzone przez ustawodawcę zawężające kryterium sytuacyjne. Właściwość ŻW w odniesieniu do tych osób dotyczy wyłącznie zachowań podczas pracy w jednostkach wojskowych oraz popełnienia przestępstw w związku z tym zatrudnieniem. Przestępstwa popełnione przez pracowników wojska w sferach ich życia niewiążących się z zatrudnieniem w jednostkach wojskowych objęte są właściwością Policji.

Także w odniesieniu do żołnierzy sił zbrojnych państw obcych przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz członków ich personelu cywilnego ustawodawca wprowadził zawężające kryterium sytuacyjne. ŻW jest właściwa wobec jedynie tych osób, których zachowania pozostają w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, o ile umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, nie stanowi inaczej.

II. Kategoria nr 2 – właściwość związana z sytuacją epizodyczną

Kategoria ta obejmuje pkt 2, 4, 4a i 4b omawianego artykułu i dotyczy następujących sytuacji rozgrywających się w danym, niekoniecznie wąskim, przedziale czasu wyznaczonym przez:

- noszenie przez żołnierzy niebędących w czynnej służbie wojskowej mundurów oraz odznak i oznak wojskowych;
- przebywanie przez wszelkie kategorie osób na terenach lub w obiektach jednostek wojskowych, jak również placówek zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej;
- stwarzanie²² przez wszelkie kategorie osób zagrożenia dla osoby ochranianej przez ŻW.

²⁰ Art. 59 Ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony stanowi, że żołnierze Obrony Terytorialnej są żołnierzami pełniącymi czynną służbę wojskową, nie wyłączając żołnierzy OT pełniących służbę dyspozycyjnie, którzy także objęci są jurysdykcją ŻW na podstawie art. 3 ust. 2 pkt 1 ustawy o ŻW.

²¹ Podstawa prawna: Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2004 r. nr 241, poz. 2416 z późn. zm.). Ustawa z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (tekst jednolity Dz.U. z 2010, Nr 90, poz. 593).

²² Kategoria osób „mogących stwarzać zagrożenie”, o której także mowa w art. 3 ust. 2 pkt 4b ustawy o ŻW, wydaje się indyferentna z punktu widzenia rozważań o zakresie właściwości procesowej ŻW.

W pierwszym przypadku (pkt 2) epizodycznym elementem, który decyduje o zaistnieniu właściwości ŻW (oraz o przynależności do zaproponowanej tu kategorii nr 2), jest noszenie w danym przedziale czasu mundurów oraz odznak i oznak wojskowych przez żołnierzy niebędących w czynnej służbie wojskowej i przejawieniu w tym czasie określonych zachowań nieindyferentnych z punktu widzenia przepisów prawa karnego materialnego. Przynależność do kategorii „żołnierzy niebędących w czynnej służbie wojskowej” stanowi oczywiście kryterium podmiotowe, analogicznie jak w przypadku „żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową”, przypisanych do kategorii nr 1. Niemniej jednak, z punktu widzenia niniejszych rozważań, decydujący jest ów element epizodyczny – przemijająca okoliczność noszenia munduru (odznaki), który stanowi kluczową różnicę pomiędzy sposobem generowania właściwości ŻW wobec żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową i niepełniących jej.

W drugim przypadku tym niezbędnym epizodycznym elementem jest zaistnienie stanu faktycznego polegającego na przebywaniu dowolnej osoby fizycznej w danym przedziale czasu na terenach lub w obiektach jednostek wojskowych albo placówek zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej i także przejawieniu w tym czasie określonych zachowań, np. wypełniających znamiona przestępstw.

Różnica pomiędzy „dodatkowym kryterium sytuacyjnym” w odniesieniu do osób, o których mowa w kategorii nr 1 (pracownicy wojska, żołnierze wojsk obcych), a „sytuacją epizodyczną”, której dotyczy kategoria nr 2, polega na częstotliwości i prawdopodobieństwie występowania, ale przede wszystkim na wyjątkowym charakterze właściwości ŻW w odniesieniu do osób ujętych w kategorii nr 2. Pracownicy resortu obrony narodowej i żołnierze wojsk obcych co do zasady regularnie znajdują się w sytuacjach (zawodowych, służbowych), w których (w przypadku przejawienia określonych zachowań) będą podlegać właściwości ŻW. Istnieje zatem stały zakres aktywności wynikający z funkcji żołnierzy i pracowników resortu obrony narodowej, powiązany z przedmiotem właściwości ŻW. Natomiast osoby ujęte w kategorii nr 2 zazwyczaj tylko wyjątkowo (epizodycznie) mogą znajdować się w obszarze właściwości ŻW i – co do zasady – w większości przypadków przestępstw popełnionych przez takich sprawców właściwa jest Policja. Nie bez znaczenia pozostaje też, niejednokrotnie zaobserwowana w praktyce działalność organów ścigania, ograniczona świadomość osób z kategorii nr 2, że mogą znaleźć się w zakresie właściwości (nie tylko prewencyjnej, ale i procesowej) ŻW.

Należy nadmienić, że nieodzowna przesłanka w postaci przejawienia określonych zachowań podczas trwania stanów rzeczy wskazanych w pkt 2 i 4 omawianego przepisu nie jest wyrażona w ustawie *expressis verbis*, ale wynika logicznie z celu tej regulacji i zadań ŻW w stosunku do osób określonych w art. 3 ust. 2. Odmienne natomiast, w trzecim omawianym przypadku, przesłanka dotycząca zachowania – stwarzanie przez jakiekolwiek osoby zagrożenia dla osoby ochranianej przez ŻW – wyrażona jest w przepisie wprost.

Należy rozważyć znaczenie okoliczności, że w momencie podjęcia i kontynuowania czynności procesowych, w tym wszczęcia dochodzenia²³, sytuacja epizodyczna określona w pkt 2, 4, 4a i 4b (stanowiąca przesłankę właściwości ŻW) najprawdopodobniej już ustała. Sprawcy przestępstw w większości przypadków zapewne nie przebywają już wówczas na terenach lub w obiektach jednostek wojskowych lub nie noszą już munduru, alternatywnie nie stwarzają już zagrożenia dla osoby ochranianej przez ŻW.

W niekwestionowanej praktyce organów ścigania, ukształtowanej w oparciu o reguły operatywnej wykładni celowościowej, przyjmuje się, że przesłanka ta (zaistniała podczas popełnienia czynu zabronionego) zostaje niejako utrwalona (lub trwale skonsumowana) z punktu widzenia jurysdykcji. W związku z tym właściwość procesowa ŻW nie ustaje, mimo że dana osoba zdjęła mundur albo nie przebywa już na terenie jednostki wojskowej, albo nie stwarza już zagrożenia dla osoby ochranianej. Okoliczności powyższe bada się następczo, uwzględniając jednak stan faktyczny, który istniał w momencie popełnienia czynu zabronionego.

III. Kategoria nr 3 – właściwość związana z kryterium formy zjawiskowej współdziałania (współsprawstwa)

Jest to kategoria warunkowa, jednoelementowa, dotycząca wyłącznie sytuacji implikowanych przez pkt 6 omawianego artykułu: współdziałania osób (niebędących żołnierzami) z osobami, o których mowa w pkt 1-5, w popełnieniu czynu zabronionego przez ustawę pod groźbą kary.

Zaistnienie właściwości ŻW w odniesieniu do tej kategorii sprawców przestępstw uzależnione jest od ziszczenia się przesłanek właściwości wobec sprawców z pkt 1-5 omawianego przepisu. Ponadto musi zachodzić relacja współdziałania – forma zjawiskowa popełnienia przestępstwa opisana w art. 18 § 1 kk²⁴. Drugim ze współdziałających może być dowolna osoba fizyczna. Należy przyjąć, że kategoria ta obejmuje nie tylko współsprawcę, lecz także sprawcę kierowniczego oraz polecającego, a także niesprawczą formę zjawiskową pomocnictwa.

²³ Pomijając ewentualnie pierwsze czynności na miejscu zdarzenia dokonywane w trybie art. 308 kpk.

²⁴ Za sprawstwo odpowiada nie tylko ten, kto wykonuje czyn zabroniony sam albo wspólnie i w porozumieniu z inną osobą, lecz także ten, kto kieruje wykonaniem czynu zabronionego przez inną osobę lub wykorzystując uzależnienie innej osoby od siebie, poleca jej wykonanie takiego czynu.

IV. Kategoria nr 4 – właściwość związana z popełnieniem określonego rodzaju czynu zabronionego

Kategoria ta dotyczy osób niebędących żołnierzami w sytuacji, gdy dokonują następujących kategorii czynów przewidzianych w pkt 6 omawianego artykułu ustawy o ŻW (alternatywa rozłączna):

- czynów zagrażających dyscyplinie wojskowej²⁵,
- czynów przeciwko życiu lub zdrowiu żołnierza,
- czynów przeciwko mieniu wojskowemu.

Należy zatem przyjąć, że właściwością podmiotową ŻW może być objęty każdy człowiek, jeżeli zrealizuje znamiona czynów zabronionych (godzących w wyżej określone dobra chronione) stypizowanych w następujących artykułach Kodeksu karnego: art. 148 (zabójstwo), art. 150 (zabójstwo eutanatyczne), art. 151 (namowa lub pomoc do samobójstwa), art. 152 (przerwanie ciąży za zgodą kobiety), art. 153 (przerwanie ciąży bez zgody kobiety), art. 155 (nieumyślne spowodowanie śmierci), art. 156 (ciężki uszczerbek na zdrowiu), art. 157 (inne uszkodzenia ciała), art. 158 (bójka i pobicie), art. 160 (narażenie na niebezpieczeństwo), art. 161 (narażenie na zarażenie), art. 162 (nieudzielenie pomocy), art. 278 (kradzież), art. 279 (kradzież z włamaniem), art. 280 (rozbój), art. 281 (kradzież rozbójnicza), art. 282 (wymuszenie rozbójnicze), art. 284 (przywłaszczenie), art. 285 (kradzież impulsów telefonicznych), art. 286 (oszustwo), art. 287 (oszustwo komputerowe), art. 288 (zniszczenie rzeczy), art. 289 (zabór pojazdu), art. 290 (wyrąb drzewa), art. 291 i 292 (paserstwo).

Ponadto właściwością podmiotową ŻW może być objęty także sprawca podżegania żołnierza do przestępstw określonych w następujących artykułach części wojskowej Kodeksu karnego: art. 338 (samowolne oddalenie), art. 339 (dezercja), art. 341 (odmowa pełnienia służby), art. 342 (samouszkodzenie ciała), art. 343 (niewykonanie rozkazu), art. 345 (czynna napaść na przełożonego), art. 346 (zmuśnianie przełożonego), art. 347 (znieważenie przełożonego), art. 356 (naruszenie toku służby), art. 357 (nietrzeźwość w służbie), art. 358 (samowolne dysponowanie uzbrojeniem), art. 359 (utrata uzbrojenia), art. 360 (niszczenie uzbrojenia), art. 361 (samowolne użycie statku), art. 362 (samowolne użycie pojazdu) oraz art. 363 (samowolne rozporządzanie wyposażeniem).

Realizacja znamienia strony podmiotowej (stanowiąca w powyższych sytuacjach również o właściwości ŻW) w postaci obejmowania zamiarem podżegacza spowodowania naruszenia przez żołnierza dyscypliny wojskowej, musi być oczywiście szczegółowo indywidualnie badana w każdym przypadku.

²⁵ Zgodnie z Ustawą z dnia 9 października 2009 r. o dyscyplinie wojskowej, „dyscyplina wojskowa” to przestrzeganie przez żołnierza przepisów prawa dotyczących służby wojskowej i innych przepisów prawa przewidujących odpowiedzialność dyscyplinarną na zasadach i w trybie określonych w ustawie oraz wykonywanie rozkazów i decyzji wydanych w sprawach służbowych.

Nie można również wykluczyć, w świetle przytoczonej legalnej definicji dyscypliny wojskowej, występowania właściwości ŻW w stosunku do sprawcy, który podlega żołnierza do każdego innego (niż wyżej wymienione) przestępstwa, wiążącego się z naruszeniem „przepisów prawa dotyczących służby wojskowej”. Można tu hipotetycznie wskazać podżeganie żołnierza do przekroczenia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków służbowych (art. 231 § 2 kk).

W sposób przedstawiony w tej kategorii kryteriów określenia właściwości, czyli poprzez odwołanie do poszczególnych typów czynów zabronionych, skonstruowana została właściwość np. Straży Granicznej. Jak wykazano wyżej, w przypadku ŻW kryterium takie było niewystarczające, z uwagi na złożony model właściwości i zakres zadań tej formacji.

Po wyodrębnieniu powyższych kategorii przepisów wyznaczających właściwość ŻW i dokonaniu ich analizy, należy stwierdzić, że szczególnego rodzaju trudności wiążą się z opisaną wyżej kategorią nr 2 (właściwość związana z sytuacją epizodyczną). Trudności te dotyczą zwłaszcza osób przebywających na terenach lub w obiektach jednostek wojskowych (pkt 4).

Przy literalnym odczytaniu przepisu problemy wynikają z ograniczenia opisanego w nim przesłanki jedynie do pewnego odcinka na osi czasu, przedstawionego poniżej graficznie, odpowiadającego okresowi trwania stanu faktycznego, polegającego alternatywnie na:

- noszeniu mundurów oraz odznak i oznak wojskowych (przez żołnierzy niebędących w czynnej służbie),
- przebywaniu na terenach lub w obiektach jednostek wojskowych lub placówek zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej (przez dowolne osoby).

Oś czasu ilustrująca zakres właściwości ŻW wynikający z przepisu art. 3 ust. 2 pkt 4 ustawy o ŻW:

----1----|---W---|----2---->

półprosta „1” – okres przed przybyciem sprawcy na teren JW; odcinek „W” – obecność i czyn sprawcy; półprosta „2” – okres po opuszczeniu przez sprawcę terenu JW.

Okres poprzedzający ziszczenie się przesłanki z pkt 4, reprezentowany przez półprostą „1” znajdującą się przed odcinkiem „W” przedstawionej wyżej osi czasu, jest w oczywisty sposób poza zakresem właściwości procesowej ŻW. Trudno bowiem wyobrazić sobie sytuację, by np. pojawienie się dowolnej osoby X (niebędącej żołnierzem) w przestrzeni fizycznej „terenów lub obiektów jednostek wojskowych” skutkowało objęciem właściwością procesową ŻW

przestępstw popełnionych przez taką osobę, zanim znalazła się ona na tym terenie czy w obiekcie²⁶.

Odmienny problem (skorelowany z półprostą „2”, znajdującą się na osi czasu po prawej stronie odcinka „W”) jest bardziej istotny z uwagi na jego znaczenie praktyczne. Nie chodzi oczywiście o czyny popełnione po opuszczeniu przez osobę X terenów lub obiektów jednostek wojskowych, które bezsprzecznie pozostają poza zakresem właściwości procesowej ŻW. Rzecz natomiast w posttemporalnym rozciągnięciu (wyinterpretowaniu) właściwości ŻW, wynikającej z faktu popełnienia przestępstwa przez osobę X podczas przebywania przez nią na terenie lub w obiekcie jednostki wojskowej (odcinek „W”), na okres, gdy wprowadzie już ten teren lub obiekt opuściła, ale oczywiście nadal pozostaje sprawcą przedmiotowego czynu.

Przyjęta przez ustawodawcę lakoniczna forma przepisu art. 3 ust. 2 pkt 4 wynika niewątpliwie z pierwotnego przeznaczenia przepisu – stosowania go do sytuacji podjęcia interwencji przez żołnierzy ŻW wobec osób przebywających na terenach lub w obiektach jednostki wojskowej, np. w przypadkach zakłócenia porządku. Omówienia wymaga natomiast ciągłość właściwości procesowej ŻW wobec sprawcy przestępstwa i możliwość wszczęcia postępowania karnego, gdy nie trwa już stan faktyczny, stanowiący *condicio sine qua non* tej właściwości.

Jak wskazano wyżej, do trafnej i funkcjonalnej interpretacji przepisu art. 3 ust. 2 pkt 4 ustawy o ŻW nie wystarczy oparcie się na zasadach wykładni gramatycznej, gdyż prowadziłoby to do zawężenia (w wymiarze temporalnym) zakresu właściwości ŻW wyłącznie do tego okresu, gdy faktycznie ziszcza się (trwa) przesłanka wskazana przez ustawodawcę. Wyłączenie literalne odczytanie przepisu dostarcza wprowadzie podstaw do podejmowania wobec osób cywilnych czynności prewencyjnych²⁷, ale praktycznie wyklucza prowadzenie przez ŻW postępowań karnych wobec takich osób. Teoretyczną alternatywę stanowi całkowicie nieakceptowany wniosek, że fakt czasowego przebywania osoby na terenie jednostki wojskowej już niejako trwale przyporządkowuje ją do kategorii osób objętych właściwością ŻW.

Niezbędne zatem jest zastosowanie tutaj wykładni celowościowej, która prowadzi do wniosku, że ŻW na podstawie art. 312 kpk w zw. z art. 3 ust. 2 pkt 4 ustawy o ŻW jest zobligowana do wszczęcia postępowania karnego, gdy sprawca przestępstwa nie przebywa już na terenie (lub w obiekcie) jednostki wojskowej,

²⁶ Aczkolwiek odczytując przepis wyłącznie literalnie, jeśli nie powiązać tej przesłanki z popełnieniem czynu (oraz abstrahując od innych zasad wykładni), nie byłoby to nielogiczne. Ilustruje to następujący fikcyjny scenariusz: sprawca przestępstwa objętego właściwością policji przedostaje się następnie przez ogrodzenie na teren brygady zmechanizowanej, w wyniku czego niewątpliwie staje się „osobą przebywającą na terenie jednostki wojskowej”, co w wyniku zastosowania jedynie wykładni gramatycznej przepisu implikuje właściwość procesową ŻW. Dopiero (wręcz intuicyjne w tym przypadku) zastosowanie wykładni celowościowej i systemowej spycha taki wniosek w przynależny mu obszar żartu i absurdu. Można by także pokusić się o rozważenie w tym kontekście form stadialnych, takich jak np. karalne przygotowanie (poza terenem jednostki wojskowej) do popełnienia czynu (np. wzięcie zakładnika, art. 252 § 1 kk), zaś czyn miałby (według przestępczego planu) nastąpić na terenie jednostki wojskowej. Należy jednak stwierdzić, że czasownikowe kryterium „przebywania” zawarte w art. 3 ust. 2 pkt 4 ustawy o ŻW zdaje się logicznie wykluczać takie pretemporalne rozciąganie jurysdykcji ŻW.

²⁷ O których mowa np. w art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy o ŻW – legitymowanie w celu ustalenia tożsamości.

gdzie czyn swój uprzednio popełnił. Skoro bowiem ustawodawca, nowelizując art. 312 kpk, odesłał do „właściwości” ŻW (bez jakichkolwiek ograniczeń czy zawężeń), a właściwość ta określona jest w art. 3 ust. 2 ustawy o ŻW, to należy wnioskować, że celem ustawodawcy było objęcie zakresem właściwości procesowej ŻW pełnego zestawu koniunkcji podmiotowo-sytuacyjnych, które wyłaniają się z tych przepisów i wiążą funkcjonalnie z zakresem zadań ŻW. W tym kontekście należy mieć szczególnie na uwadze treść pkt 4 art. 4 ustawy o ŻW, który stanowi, że jednym z zadań ŻW jest wykrywanie przestępstw i wykroczeń, w tym skarbowych, popełnionych przez osoby, o których mowa w art. 3 ust. 2, ujawnianie i ściganie ich sprawców oraz ujawnianie i zabezpieczanie dowodów tych przestępstw i wykroczeń²⁸. Należy wziąć pod uwagę, że powyższy przepis ustawy o ŻW obowiązywał również przed omawianą wyżej zmianą kpk, która weszła w życie 1 lipca 2015 r., i nie stanowił wówczas samoistnej przesłanki (wobec odmiennej regulacji ówczesnego art. 663 kpk²⁹) do objęcia właściwością procesową ŻW wszelkich sprawców przestępstw popełnionych na terenie JW. W koniunkcji jednak z dyspozycją przepisu art. 312 kpk w jego obecnym brzmieniu przepis nakładający na ŻW zadanie ścigania m.in. sprawców przestępstw popełnionych przez osoby przebywające na terenach JW stanowi niewątpliwie dla interpretatora upoważnienie do zastosowania wykładni teleologicznej art. 3 ust. 2 pkt 4 ustawy o ŻW. Dlatego też omawiane przepisy należy interpretować celowościowo, gdyż w przeciwnym wypadku, niezgodnie z celem regulacji art. 312 kpk, w związku z przepisem pkt 4 art. 4 ustawy o ŻW, formacja ta nie mogłaby prowadzić postępowań karnych wobec sprawców przestępstw, którzy po ich dokonaniu opuścili teren jednostki wojskowej.

Na podstawie art. 312 kpk ŻW posiada uprawnienia policji w sprawach objętych jej właściwością. W świetle powyższych rozważań nie może być wątpliwości, że ustawodawca, odsyłając do ustawy o ŻW, objął zakresem właściwości procesowej ŻW wszystkie kategorie osób oraz stany faktyczne, wyłaniające się na gruncie katalogu zawartego w art. 3 ust. 2 ustawy o ŻW, w tym także przestępstwa popełnione przez wszelkie osoby podczas przebywania przez nie na terenach i w obiektach jednostek wojskowych.

Przedstawiona wyżej argumentacja pozostaje również adekwatna do zachowań żołnierzy niebędących w czynnej służbie podczas noszenia przez nich mundurów (art. 3 ust. 2 pkt 2 ustawy o ŻW). W działalności ŻW przypadki takie mają jednak znacznie mniejsze znaczenie.

Po 1 lipca 2015 r. w praktyce stosowania znowelizowanych przepisów określających jurysdykcję ŻW wystąpiły wątpliwości interpretacyjne dotyczące zapisów art. 3 ust. 2 ustawy o ŻW, zwłaszcza w przypadku właściwości do prowadzenia postępowań przygotowawczych co do przestępstw popełnionych przez osoby niebędące żołnierzami.

²⁸ Właściwość ŻW do ścigania wykroczeń ukształtowana jest odmiennie niż w przypadku przestępstw. Art. 85 § 2 kpw zawęży tę właściwość do wykroczeń objętych jurysdykcją sądów wojskowych.

²⁹ *Vide:* przypis nr 3.

W związku z powyższym przyjęto do służbowego stosowania w Żandarmerii Wojskowej opisaną niżej operatywną interpretację wymienionych przepisów w zakresie pojęć: „jednostka wojskowa”, „czyny zagrażające dyscyplinie wojskowej”, „czyny przeciwko życiu lub zdrowiu żołnierza” oraz „czyny przeciwko mieniu wojskowemu”.

W praktyce organów ścigania przyjęto, że do określenia terenów lub obiektów jednostek wojskowych objętych jurysdykcją ŻW odpowiednia jest pełna definicja zakresowa³⁰ jednostki wojskowej zawarta w Ustawie z 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, obejmująca każdą jednostkę organizacyjną podległą Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowaną³¹. Określenie użyte w art. 3 ust. a) pkt 4 ustawy o ŻW „na terenach lub w obiektach jednostek wojskowych” interpretowane jest zatem szerzej, niż wynika to z definicji jednostki wojskowej zawartej w art. 3 ust. 5 Ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej³².

Za przyjęciem wskazanej wyżej definicji jednostki wojskowej i stosowaniem jej do określenia właściwości procesowej ŻW przemawia *ratio legis* rozszerzenia właściwości ŻW i potrzeba uniknięcia w ten sposób fragmentaryzacji jurysdykcji w odniesieniu do różnej kategorii terenów i obiektów jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej³³.

Pod pojęciem „teren jednostki wojskowej” rozumie się grunty lub ich części pozostające w trwałym zarządzie lub użytkowaniu jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub nadzorowanych przez niego, o których jest mowa wyżej (także w odniesieniu do terenów pozostających w zarządzie innego organu, a będących jedynie w użytkowaniu przez jednostkę wojskową, np. poligony wojskowe).

³⁰ M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady – reguły – wskazówki*, Warszawa 2017, s. 185.

³¹ Art. 6 ust. 2 pkt 1 Ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych definiuje jednostkę wojskową jako jednostkę organizacyjną Sił Zbrojnych funkcjonującą na podstawie nadanego przez Ministra Obrony Narodowej etatu określającego jej strukturę wewnętrzną, liczbę, rodzaje i rangę wszystkich stanowisk służbowych występujących w tej jednostce, jak również liczbę i rodzaje uzbrojenia, środków transportu i innego wyposażenia należnego jednostce, oraz posługującą się pieczęcią urzędową z godłem Rzeczypospolitej Polskiej i nazwą (numerem) jednostki, a także jednostkę organizacyjną podległą Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowaną, przedsiębiorstwo państwowe, dla którego jest on organem założycielskim, oraz komórkę organizacyjną Ministerstwa Obrony Narodowej.

³² Nie jest to jednak interpretacja rozszerzająca; zostanie to omówione w dalszej części artykułu.

³³ Definicja jednostki wojskowej zawarta jest ponadto: w art. 3 ust. 5 Ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP; zgodnie z tą definicją przez jednostkę wojskową rozumie się jednostkę organizacyjną Sił Zbrojnych, funkcjonującą na podstawie nadanego przez Ministra Obrony Narodowej etatu określającego jej strukturę wewnętrzną, liczbę, rodzaje i rangę wszystkich stanowisk służbowych występujących w tej jednostce, jak również liczbę i rodzaje uzbrojenia, środków transportu i innego wyposażenia należnego jednostce oraz posługującą się pieczęcią urzędową z godłem Rzeczypospolitej Polskiej i nazwą (numerem) jednostki; w art. 1 Ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych RP poza granicami państwa – związki operacyjne i taktyczne oraz oddziały i pododdziały wykonujące zadania poza granicami RP; jak również w art. 3 pkt 18 Ustawy z dnia 9 października 2009 r. o dyscyplinie wojskowej – definicja ta obejmuje szeroki zakres pojęcia „jednostka wojskowa” określony w ustawie o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, jak i związki operacyjne i taktyczne oraz oddziały i pododdziały wykonujące zadania poza granicami RP.

Natomiast pod pojęciem „obiekt wojskowy” rozumie się obiekt budowlany (lub zespół obiektów budowlanych) znajdujący się na terenie nieruchomości pozostającej w trwałym zarządzie bądź użytkowaniu przez jednostki organizacyjne podległe Ministrowi Obrony Narodowej lub nadzorowane przez niego.

Katalog czynów zabronionych przeciwko życiu lub zdrowiu żołnierza objętych właściwością procesową ŻW popełnionych przez osoby niebędące żołnierzami w praktyce interpretacyjnej organów ścigania wyczerpuje się tylko na przestępstwach stypizowanych w rozdziale XIX Kodeksu karnego. Przesądza o tym użycie przyimka „przeciwko”, który wskazuje jednoznacznie na bliższy przedmiot ochrony określony w tytule rozdziału kodeksu tożsamy ze sformułowaniem użytym w art. 3 ust. 2 pkt 6 ustawy o ŻW „czynów przeciwko życiu lub zdrowiu żołnierza”. W konsekwencji powyższej interpretacji czyny osób niebędących żołnierzami godzące w życie lub zdrowie żołnierza ujmowane jako dalszy przedmiot ochrony (które wprawdzie mogą skutkować śmiercią albo rozstrojem zdrowia żołnierza opisanym w art. 156 i 157 kk, ale są stypizowane w innych rozdziałach Kodeksu karnego) objęte są właściwością Policji.

Przyjęto natomiast, że katalog przedmiotów „mienia wojskowego”, do którego odnosi się art. 3 ust. 2 pkt 6 ustawy o ŻW, nie wyczerpuje się na przedmiotach określonych w przepisach rozdziału XLIV Kodeksu karnego. Zgodnie z tą interpretacją właściwość procesowa ŻW obejmuje wszelkie popełnione przez osoby niebędące żołnierzami przestępstwa stypizowane w rozdziale XXXV Kodeksu karnego, które godzą w mienie Skarbu Państwa będące w trwałym zarządzie jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych.

Ponadto przyjęto interpretację, że w sytuacji popełnienia przestępstwa (które nie uległo przedawnieniu) przez danego sprawcę przed rozpoczęciem pełnienia przez niego czynnej służby wojskowej, w świetle art. 3 ust. 2 pkt 1 ustawy o ŻW po rozpoczęciu pełnienia służby wojskowej przez tego sprawcę, organem właściwym do prowadzenia postępowania przygotowawczego wobec tego sprawcy jest Żandarmeria Wojskowa.

Nawiązując do problemu ustalenia prawidłowego zakresu pojęcia „jednostki wojskowej” w kontekście jurysdykcji ŻW, należy stwierdzić, że w latach 2015-2018 zaprezentowana wyżej operatywna interpretacja tego pojęcia w praktyce tylko w jednym przypadku została zakwestionowana przez sąd. ŻW prowadziła w tym okresie pod nadzorem prokuratury postępowania w sprawach przestępstw popełnianych na terenach i w obiektach jednostek organizacyjnych nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej, takich jak m.in. Agencja Mienia Wojskowego (jak również popełnianych przez pracowników zatrudnionych w AMW), w sprawach tych kierowane były do sądów akty oskarżenia skutkujące skazaniem sprawców³⁴. Jednak wobec pojawienia się postanowienia sądu, które bazuje na odmiennej

³⁴ Dane ŻW: poza opisywanym w niniejszej pracy postanowieniem Sądu Rejonowego w Zielonej Górze, w pozostałych przypadkach, w których właściwość ŻW wynikała z art. 3 ust. 3 lub 4 ustawy o ŻW, jurysdykcja tej formacji znajdowała potwierdzenie w decyzjach procesowych organów wymiaru sprawiedliwości.

niż wyżej zaprezentowana interpretacji przepisów określających właściwość ŻW, należy uważnie przyjrzeć się zaprezentowanej w uzasadnieniu tego postanowienia argumentacji. Mowa tu o postanowieniu Sądu Rejonowego w Zielonej Górze z dnia 23 marca 2017 r. w przedmiocie zażalenia na postanowienie dotyczące przeszukania i zatrzymania rzeczy w Agencji Mienia Wojskowego dokonanego (na podst. art. 236 kpk) przez Żandarmerię Wojskową.

Żandarmeria Wojskowa, w toku prowadzonego postępowania przygotowawczego, dokonała procesowego zatrzymania rzeczy (dokumentów stanowiących dowód w sprawie) na terenie jednego z oddziałów regionalnych AMW. W następstwie powyższej czynności organu ścigania pełnomocnik tej jednostki wniósł zażalenie na postanowienie prokuratora o zatwierdzeniu zatrzymania rzeczy, zarzucając obrazę przepisów postępowania mających wpływ na treść postanowienia poprzez dokonanie zatrzymania rzeczy przez nieuprawnionego do tego organ. Należy podkreślić, że nie kwestionowano sposobu przeprowadzenia czynności, realizacji gwarancji procesowych, czy jakichkolwiek ustaleń odnośnie do stanu faktycznego będących podstawą działań ŻW, a jedynie podważano uprawnienie tej formacji do wykonania czynności na terenie AMW, której status jako jednostki wojskowej zależy od wyboru jednej z definicji funkcjonujących w obowiązujących przepisach³⁵.

Sąd uznał zasadność zażalenia AMW i uchylił postanowienie prokuratora, opierając się na definicji jednostki wojskowej zawartej w art. 3 ust. 5 Ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej. Zgodnie z tą definicją Agencja Mienia Wojskowego nie może być uznana za jednostkę wojskową.

Należy zauważyć, że Sąd Rejonowy nie wskazał wprost przesłanek, z których wyprowadził wniosek, że na gruncie art. 3 ust. 2 ustawy o ŻW zakres znaczeniowy pojęcia jednostki wojskowej odpowiada definicji zawartej w ustawie o powszechnym obowiązku obrony RP. Sąd wskazał jedynie, że Agencja Mienia Wojskowego nie wpisuje się w definicję jednostki wojskowej, przede wszystkim dlatego, że nie realizuje zadań obronnych Rzeczypospolitej Polskiej. Budynków, jak również terenów zarządzanych przez AMW nie można zatem, zdaniem Sądu, uznać za obiekty lub tereny jednostek wojskowych, bowiem nieruchomości te nie są wykorzystywane do celów obronnych. Sąd nie uwzględnił w swych rozważaniach faktu, że Agencja Mienia Wojskowego wpisuje się w definicję jednostki wojskowej zawartą w ustawie o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych³⁶.

³⁵ *Vide* przypisy nr 13 i 14.

³⁶ W świetle też M. Zielińskiego zawartych w pracy *Wykładnia prawa. Zasady – reguły – wskazówki* należy stwierdzić, że przepisy art. 3 ust. 2 pkt 3 i 4 ustawy o ŻW są niezupełne logicznie, ponieważ element normatywny przepisów (dotyczący okoliczności ich zastosowania) – pojęcie „jednostki wojskowej”, z uwagi na mnogość ustawowych definicji, jest zwrotem relatywnym. Uprawnia to organy stosujące prawo do zastosowania elementów wykładni celowościowej, pełniącej rolę naprawczą. Jak wskazano wyżej, w drodze tej wykładni, zgodnie z celem rozszerzenia właściwości ŻW, opierając się na definicji zawartej w ustawie o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, wyeliminowano fragmentaryzację jurysdykcji w odniesieniu do różnych kategorii terenów i obiektów jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej. *Vide*: M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady – reguły – wskazówki*, Warszawa 2017, s. 105, 207.

Sąd wywodził ponadto, że na gruncie prawa karnego nie można rozszerzać pojęcia jednostki wojskowej na każdą jednostkę organizacyjną podległą Ministrowi Obrony Narodowej. Sąd Rejonowy podkreślił subsydiarny charakter prawa karnego, podnosząc, że w przypadku nieprecyzyjnego określenia przesłanek lub innych pojęć użytych w treści przepisu prawnego należy dać pierwszeństwo zwięźającej wykładni tak, aby objąć represją lub innymi negatywnymi skutkami o charakterze prawnokarnym tylko te zachowania, które w sposób szczególny naruszają porządek prawny.

Powyższa argumentacja Sądu odnosi się do niekwestionowanego wymogu penalizacji precyzyjnie określonego zbioru czynów zabronionych. Nie jest natomiast adekwatna w przypadku konkurencyjnej jurysdykcji uprawnionych organów ścigania, których analogiczne działania, przeprowadzone na podstawie tych samych procedur, spowodują takie same konsekwencje dla osoby, w stosunku do której podjęto te działania, bez względu na to, który z organów podejmie czynności. Sam Sąd Rejonowy podkreśla w swoich wywodach, że Żandarmeria Wojskowa jest niewątpliwie jednym z organów uprawnionych do podjęcia czynności procesowych na podstawie art. 217 § 1 kpk. Dlatego też rozpoczęcie czynności przez ŻW (na podstawie omówionej wyżej interpretacji systemowej art. 312 kpk w zw. z art. 3 ust. 2 ustawy o ŻW, w oparciu o jedną z ustawowych definicji jednostki wojskowej) w żadnym przypadku nie może być utożsamione ze zwiększeniem opresyjności w stosunku do osoby, wobec której zachodziły przesłanki faktyczne do realizacji tej czynności. Nietrafne jest więc stwierdzenie Sądu, że w omawianym przypadku doszło do „rozszerzenia kompetencji w zakresie stosowania środków o charakterze przymusu” przez nieuprawniony do czynności organ. O zwiększeniu opresyjności można byłoby zasadnie mówić w przypadku poszerzenia zakresu sytuacji, w których osoba może oczekiwać negatywnej dla niej reakcji ze strony organów państwa. W omawianym przypadku można natomiast rozważać jedynie zwiększenie prawdopodobieństwa, że wobec danego zachowania lub zdarzenia taka reakcja organów nastąpi. Podniesienie prawdopodobieństwa uzasadnionej reakcji organów, wynikające ze skuteczności wyspecjalizowanej formacji, jaką jest ŻW, nie może być rozpatrywane w kategoriach zwiększenia opresyjności działania organów państwa.

Jak wskazano wyżej, organy ścigania do określania właściwości procesowej ŻW przyjęły szerszą niż zielonogórski Sąd Rejonowy definicję jednostki wojskowej zawartą w Ustawie z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych. Definicja ta obejmuje wszystkie komórki i jednostki organizacyjne podległe Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowane. Trafność wyboru tej właśnie definicji wynika z *ratio legis* rozszerzenia właściwości procesowej ŻW, jak również z wymogu uniknięcia fragmentaryzacji jurysdykcji w odniesieniu do różnych kategorii terenów i obiektów wojskowych i jednostek organizacyjnych podlegających Ministrowi Obrony Narodowej, co jest niezbędne do urzeczywistnienia efektywnej prawnokarnej ochrony interesów resortu obrony narodowej i zdolności do wykonywania zadań przez Siły Zbrojne.

Trudno mówić w tym przypadku o niedozwolonej na gruncie prawa karnego interpretacji rozszerzającej³⁷, skoro definicja jednostki wojskowej nie jest zawarta w ustawie o ŻW. Wykładnia rozszerzająca (*interpretatio extensiva*) ma miejsce, gdy wyinterpretowana z przepisu norma ma znaczenie szersze, niż wynikałoby to z rozumienia językowego. Niedopuszczalna na gruncie prawa karnego (szczególnie materialnego) jest interpretacja wykraczająca poza znaczenie słów ustawy³⁸. Jak trafnie wskazuje P. Gensikowski, z taką niedopuszczalną interpretacją mamy do czynienia, gdy zakres przepisu nie obejmuje wypadków, które w odczuciu interpretatora powinny być przepisem objęte³⁹.

Należy odróżnić niedozwolone stosowanie wykładni rozszerzającej od uzasadnionego zastosowania wykładni funkcjonalnej, w przypadku gdy mamy do czynienia w procesie interpretacji z koniecznością dokonania wyboru pomiędzy funkcjonującymi w ustawach konkurencyjnymi definicjami jednostki wojskowej. Szczególnie że brakuje w analizowanym przepisie jednoznacznego klucza interpretacyjnego, który stanowiłby wiążące dla organu stosującego prawo kryterium wyboru jednej z definicji. Dlatego też posłużenie się (do wyinterpretowania zakresu właściwości procesowej ŻW) definicją zawartą w ustawie o powszechnym obowiązku obrony jest przykładem uzasadnionego wykorzystania interpretacji systemowej. Wykładnia taka pozwala na wyjaśnienie znaczenia przepisu w powiązaniu z innymi przepisami prawa, zgodnie z założeniem ich spójności i wzajemnego uzupełniania się zarówno w zakresie treści, jak i funkcji⁴⁰. W danym przypadku funkcja ta sprowadza się do zapewniania spójnego systemu ochrony zespołu dóbr Sił Zbrojnych, a definicja jednostki wojskowej zawarta w tej ustawie jest najpełniejsza i odpowiada zadaniom ŻW.

Ponadto należy raz jeszcze dobitnie podkreślić, że nie może być mowy o zwiększeniu poziomu opresyjności (czemu ma zapobiegać zakaz wykładni rozszerzającej na gruncie prawa karnego), gdyż bez względu na to, czy czynności podejmie Policja, czy ŻW, działają one w oparciu o te same przepisy procedury karnej w reakcji na te same zdarzenia będące przedmiotem regulacji na gruncie prawa karnego materialnego. Zarówno Policja, jak i Żandarmeria Wojskowa podejmują czynności pod nadzorem prokuratury i bez względu na to, która z wymienionych formacji dokonuje zatrzymania, realizuje to na podstawie postanowienia prokuratora albo czynność jest przez niego zatwierdzana.

Jak wskazano w uzasadnieniu do projektu zmian w ustawie o ŻW w zakresie uprawnień procesowych: „Prowadzone [przez ŻW] postępowania karne poza właściwością sądów wojskowych nadzorowane będą przez prokuraturę powszechną i sąd

³⁷ Zakaz ten odnosi się przede wszystkim do interpretacji przepisu karnego będącego domeną prawa karnego materialnego.

³⁸ I. Andrejew, *Kwalifikacja prawna czynu przestępnego*, Warszawa 1987, s. 18.

³⁹ P. Gensikowski, *O wykładni prawa karnego*, [w:] *Wykładnia prawa i inne problemy filozofii prawa*, pod red. L. Morawskiego, Wydawnictwo Uniwersytetu M. Kopernika, Toruń 2005, s. 7.

⁴⁰ R. Zawłocki, *O metodzie interpretacji przepisów prawa karnego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” zeszyt 4, 2004, s. 93.

powszechny, a więc proponowana zmiana nie naruszy postanowień Konstytucji RP i nie zachwieje zasady równości obywateli wobec prawa”⁴¹.

Wydaje się, że argumenty przemawiające za koniecznością stosowania wykładni systemowej i teleologicznej art. 3 ust. 2 ustawy o ŻW zasługują na aprobatę i powinny prowadzić do jednolitego i bezspornego postrzegania zakresu jurysdykcji tej formacji.

Jednak wobec opisanych wyżej rozbieżności interpretacyjnych, mając na uwadze wymóg przejrzystości przepisów zarówno dla stosujących je organów, jak i dla osób, wobec których podejmowane są czynności procesowe, zasadne wydaje się rozważenie zmiany art. 3 ust. 2 ustawy o ŻW, w taki sposób aby określić bezsporny zakres dóbr prawnych, których ochrona jest skorelowana z zadaniami dochodzeniowo-śledczymi ŻW. Unormowanie ustawowe powinno bowiem wszędzie tam, gdzie to możliwe, wyczerpująco określać elementy niezbędne do wyinterpretowania normy prawnej, bez konieczności sięgania do reguł subsydiarnej wykładni teleologicznej. Nie wydaje się bowiem trafną praktyką tworzenie rozwiązań prawnych, które ciężar funkcjonalnej interpretacji w nadmiernym stopniu przenoszą na organy stosujące prawo.

W związku z powyższym należałoby rozważyć wprowadzanie następujących zmian w punktach 2-7 ust. 2 art. 3 ustawy o ŻW:

„Żandarmeria Wojskowa jest właściwa wobec:

(...)

- 2) żołnierzy niebędących w czynnej służbie wojskowej w związku z ich zachowaniem się w czasie noszenia przez nich mundurów oraz lub? odznak i oznak wojskowych;
- 3) pracowników zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych w związku z popełnieniem przez nich czynu zabronionego przez ustawę pod groźbą kary, wiążącego się z tym zatrudnieniem;
- 4) osób przebywających na terenach lub w obiektach jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych albo administrowanych przez te komórki i jednostki organizacyjne, a także osób przebywających na terenach lub w obiektach placówek zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej, w związku z ich zachowaniem się podczas przebywania na tych terenach lub w obiektach;
- 5) osób stwarzających lub mogących stwarzać zagrożenie dla osoby ochranianej;
- 6) osób niebędących żołnierzami, jeżeli współdziałają z osobami, o których mowa w pkt 1-5, w popełnieniu czynu zabronionego przez ustawę pod groźbą kary albo też jeżeli dokonują czynów zagrażających dyscyplinie

⁴¹ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny i niektórych innych ustaw z 8 listopada 2012 r., druk sejmowy nr 870.

wojskowej albo czynów przeciwko życiu lub zdrowiu żołnierza określonych w rozdziale XIX Kodeksu karnego, albo mieniu wojskowemu;

- 7) żołnierzy sił zbrojnych państw obcych, przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz członków ich personelu cywilnego, o ile umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, nie stanowi inaczej”.

Ponadto należy rozważyć wprowadzenie następujących kolejnych ustępów w art. 3 ustawy o ŻW:

- „3) Żandarmeria Wojskowa w zakresie swoich zadań określonych w art. 4 ust. 1 pkt 4 pozostaje właściwa wobec osób określonych w ust. 2 mimo ustania okoliczności wymienionych w punktach 1-7 tego przepisu.
- 4) ŻW jest właściwa do prowadzenia postępowania przygotowawczego wobec żołnierzy, którzy popełnili przestępstwo przed rozpoczęciem pełnienia przez nich czynnej służby wojskowej”.

Powyższe zmiany wyeliminują m.in. wątpliwości związane z brakiem definicji jednostki wojskowej na gruncie ustawy o ŻW, gwarantując możliwość skutecznej realizacji pełnego spektrum zadań ustawowych ŻW.

Alternatywnym akceptowalnym rozwiązaniem byłoby również dodanie do ustawy o ŻW przepisu zawierającego definicję pojęcia „jednostka wojskowa” na potrzeby wyznaczenia ustawowych granic jurysdykcji tej formacji⁴². Wadą takiego rozwiązania wydaje się jednak tworzenie kolejnej, piątej już definicji tego pojęcia w polskim systemie prawnym, co zdaje się nie służyć jego przejrzystości i koherencji.

Wprowadzenie w ust. 3 jednoznacznej regulacji, że ŻW pozostaje właściwa wobec osób określonych w ust. 2 mimo ustania okoliczności wymienionych w punktach 1-7 tego przepisu rozwiąże opisane w niniejszym artykule trudności dotyczące kształtowania się jurysdykcji ŻW w aspekcie temporalnym. Poprzez postulowane dodanie powyższego przepisu znikną wątpliwości dotyczące pkt 2 i 4 ust. 2 art. 3 ustawy o ŻW – czyli drugiej kategorii kryteriów wyróżniających omówionych w niniejszym artykule. Stanie się jasne, już na poziomie wykładni gramatycznej, bez konieczności uciekania się do bardziej zaawansowanych metod, że ŻW pozostaje właściwa wobec wszelkich grup sprawców czynów zabronionych określonych w ust. 2 art. 3 ustawy o ŻW, mimo ustania epizodycznych okoliczności ich popełnienia.

Ponadto w odniesieniu do żołnierzy sił zbrojnych państw obcych, przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, oraz członków ich personelu cywilnego ŻW stanie się organem właściwym niezależnie od zaistnienia związku czynu zabronionego z pełnieniem obowiązków służbowych. Rozwiązanie takie jest w pełni spójne z postanowieniami umowy między Państwami-Stronami Traktatu

⁴² Jak stwierdził M. Zieliński: „ze względu na wagę treści danych wyrazów w związku z koniecznością preferowania jednoznaczności (...) ustawodawca musi zrezygnować z ujednoliczenia ich za pomocą samego kontekstu. Musi się wtedy uciec do bardziej radykalnego środka ujednoliczenia, jakim jest użycie definicji legalnych”. M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady – reguły – wskazówki*, Warszawa 2017, s. 145.

Północnoatlantyckiego dotyczącej statusu ich sił zbrojnych, sporządzonej w Londynie dnia 19 czerwca 1951 r. (Dz.U. z dnia 29 marca 2000 r.) i odpowiada postulatowi praktycznym wyłaniającym się z dotychczasowych doświadczeń ŻW w odniesieniu do zdarzeń z udziałem wojsk obcych na terytorium RP.

Reasumując powyższe rozważania, należy stwierdzić, że aktualnie stosowanie reguł wykładni systemowej i celowościowej jest w odniesieniu do przepisów art. 3 ust. 2 ustawy o ŻW nie tylko dopuszczalne, ale wręcz niezbędne dla trafnej rekonstrukcji zakresu zadań ustawowych tej formacji, szczególnie w obszarze działalności dochodzeniowo-śledczej.

Jak wskazuje dotychczasowa praktyka funkcjonowania obowiązujących od 1 lipca 2015 r. przepisów, wątpliwości skupiają się głównie wokół definicji jednostki wojskowej, a mówiąc precyzyjnie, interpretacyjnego wyboru (na potrzeby określenia właściwości ŻW) – spośród zawartych w obowiązujących ustawach – tej z definicji, której zakres najpełniej zabezpiecza z jednej strony możliwość efektywnego działania organów ścigania, a z drugiej interesy podmiotów, których działania te dotyczą.

Należy jednocześnie ponownie podkreślić prymat wykładni gramatycznej, mając na uwadze, że optimum stanowi sytuacja, gdy przestrzeń do ewentualnego przeciągania interpretacyjnej liny przez podmioty o przeciwstawnych interesach zostanie maksymalnie zredukowana. Wymaga tego pewność obrotu prawnego na tak szczególnym odcinku, jakim jest prawo karne.

Dlatego też wydaje się, że inicjatywa zmierzająca do dostosowania obowiązujących przepisów ustawy o ŻW do zarysowanych wyżej wymogów jest warta podjęcia prac legislacyjnych, zwłaszcza że jurysdykcja ŻW stała się także punktem odniesienia dla decyzji Prokuratora Krajowego, wiążącej praktykę jednostek prokuratury z problematyką trafnej rekonstrukcji normy prawnej wynikającej z art. 3 ust. 2 ustawy o ŻW.

W artykule nie została omówiona kwestia odmienności jurysdykcji ŻW wobec sprawców wykroczeń⁴³. Wydaje się, że niespójność ta również powinna być przedmiotem refleksji legislacyjnej, bowiem trudno logicznie uzasadnić stan prawny, w którym m.in. mniejsza wartość skradzionego mienia⁴⁴, przy niezmiennych pozostałych znamionach przedmiotu, podmiotu, strony przedmiotowej, jak i strony podmiotowej czynu zabronionego, skutkuje wyłączeniem właściwości ŻW. Należy rozważyć zatem korektę takiego niekoherentnego i mało przejrzystego modelu jurysdykcji.

W świetle omówionej problematyki właściwie skomponowany zespół przepisów, określający jednoznacznie zakres właściwości policji wojskowej w odniesieniu do sprawców (zarówno przestępstw, jak i wykroczeń) jawi się jako niezwykle istotny

⁴³ *Vide* przypis nr 12.

⁴⁴ Ustalona przez organ ścigania po stwierdzeniu dokonania przez żołnierza kradzieży pierwotnie zakwalifikowanej jako przestępstwo z art. 278 § 1 kk, a następnie po stwierdzeniu, że wartość mienia nie przekracza 500 zł, rozpatrywanej już jako wykroczenie z art. 119 § 1 kw.

z punktu widzenia zapewnienia dyscypliny wojskowej, a przez to stworzenia warunków do niezakłóconej realizacji zadań sił zbrojnych, w tym we współdziałaniu z wojskami sojusznymi – zarówno w kraju, jak i za granicą. Dlatego też, choć *prima facie* pozostaje tak mało widoczna na tle wielkich liczb statystyk przestępczości zwalczanej przez Policję, należy mieć na uwadze specyficzną i doniosłą misję Żandarmerii Wojskowej w nowoczesnym systemie bezpieczeństwa narodowego i optymalizować zakres jej kompetencji poprzez trafne działania legislacyjne.

BIBLIOGRAFIA

- [1] ANDREJEW I., *Kwalifikacja prawna czynu przestępnego*, Warszawa 1987.
- [2] BATOR A., GROMSKI W., KAŻMIERCZYK S., KOZAK A., PUŁKA Z., *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, Warszawa 2012.
- [3] DUDKA K. (RED.), JANICZ M., KULESZA C., MATRAS J., PALUSZKIEWICZ H., SKOWRON B., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, LEX, 2018 [dostęp: 7.01.2019].
- [4] GENSIKOWSKI P., *O wykładni prawa karnego. Wykładnia prawa i inne problemy filozofii prawa*, Toruń 2005.
- [5] GRAJEWSKI J., PAPRZYCKI L., STEINBORN S., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2013.
- [6] HOFMAŃSKI P. (RED.), SADZIK E., ZGRYZEK K., *Kodeks postępowania karnego*, t. 2, 2011.
- [7] JĘDRYCHOWSKI R., *Znaczenie właściwości Żandarmerii Wojskowej dla funkcjonowania polityki dyscyplinarnej sił zbrojnych oraz wojskowego wymiaru sprawiedliwości*, „Obronność. Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej” nr 4/2012.
- [8] KUBICA W., PIETRAS A., *Kompetencje procesowe Żandarmerii Wojskowej w świetle zmian legislacyjnych procedury karnej*, „Kwartalnik Policyjny”, nr 2/2015.
- [9] MORAWSKI L., *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2006.
- [10] RUSOŃ L., *Nowe uprawnienia*, „Przegląd Sił Zbrojnych” nr 1/2015.
- [11] SIEWIERT M., *Nowelizacja artykułu 312 Kodeksu postępowania karnego*, „Kwartalnik Policyjny” nr 2/2015.
- [12] STEFAŃSKI R., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do przepisów o postępowaniu przygotowawczym*, LEX/el., 2003 [dostęp: 7.01.2019].
- [13] STEINBORN S. (RED.), GRAJEWSKI J., ROGOZIŃSKI P., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów*, LEX/el., 2016 [dostęp: 7.01.2019].
- [14] ŚWIĘCICKI D. (RED.), AUGUSTYNIAK B., EICHSTAEDT K., KUROWSKI M., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom I*, wyd. IV, LEX, 2018 [dostęp: 7.01.2019].
- [15] WRONKOWSKA S., ZIEMBIŃSKI Z., *Zarys teorii prawa*, Poznań 2001.
- [16] ZAWŁOCKI R., *O metodzie interpretacji przepisów prawa karnego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, zeszyt 4, 2004.
- [17] ZIELIŃSKI M., *Wykładnia prawa. Zasady – reguły – wskazówki*, wyd. 7, Warszawa 2017.

ANALYSIS OF THE SCOPE OF CRIMINAL JURISDICTION OF POLISH MILITARY GENDARMERIE

Abstract. The subject of the elaboration is to analyze the provisions of the Act of 24 August 2001 on the Military Gendarmerie and military law enforcement authorities in view of the jurisdiction of this formation in criminal proceedings. Applying only the rules of grammatical interpretation is insufficient to derive from the provisions of the above act fully functional, corresponding to the requirements of the practice catalog of entities and situations to which Military Gendarmerie is competent to undertake actions specified in the Code of Criminal Procedure. Therefore, it is necessary to use the teleological and systematic interpretation in a complementary way. The article considers the necessary scope of using such methods of interpretation to determine the jurisdiction of Military Gendarmerie in the context of its significance for the proper functioning of the Polish Armed Forces. Furthermore it formulates some *de lege ferenda* postulates aimed at increasing the precision of legal regulation of the jurisdiction of Military Gendarmerie.

Keywords: Polish Military Police, Military Gendarmerie, jurisdiction, military unit.